

**В. В. Бондар,
П. Я. Бондаренко,
І. В. Віщун**

ПЕРЕТВОРЕННЯ ТА РОЗВИТОК МИСТЕЦТВА ВІЙНИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО ТА ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОГО СУСПІЛЬСТВА, ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ В ЦЬОМУ КОНТЕКСТІ

Кафедра військової підготовки Вінницького національного технічного університету

Анотація:

Дослідження присвячене вивченню та аналізу процесів трансформації та розвитку військового мистецтва в сучасних умовах інформаційного та високотехнологічного суспільства. Зокрема, досліджується вплив інформаційних технологій, штучного інтелекту, та високоточної зброї на військові стратегії та тактики. Особлива увага приділяється вирішенню завдань національної безпеки та оборони в контексті цих трансформацій. Аналізуються виклики, що виникають у зв'язку зі змінами в характері сучасних конфліктів, і розглядаються можливі стратегії та технологічні рішення для забезпечення ефективності та стійкості національної безпеки. Висвітлюється важливість адаптації військових структур та стратегій до нових викликів, що випливають з розвитку інформаційного та високотехнологічного середовища.

Ключові слова: Військове мистецтво, Трансформація, Інформаційне суспільство, Високотехнологічне суспільство, Національна безпека, Оборона Інформаційні, технології, Штучний інтелект, Військові стратегії та тактики, Кібербезпека, Сучасні конфлікти, Електронна боротьба, Стратегічна адаптація, Високоточна зброя, Технологічні виклики.

Abstract:

The research is devoted to the study and analysis of the processes of transformation and development of military art in the modern conditions of an information and high-tech society. In particular, the impact of information technology, artificial intelligence, and high-precision weapons on military strategies and tactics is studied. Particular attention is paid to the solution of national security and defence tasks in the context of these transformations. It analyses the challenges posed by changes in the nature of modern conflicts and considers possible strategies and technological solutions to ensure the effectiveness and sustainability of national security. It highlights the importance of adapting military structures and strategies to the new challenges arising from the development of the information and high-tech environment.

Keywords: Military art, Transformation, Information society, High-tech society, National security, Defense Information technology, Artificial intelligence, Military strategies and tactics, Cyber security, Modern conflicts, Electronic warfare, Strategic adaptation, High-precision weapons, Technological challenges.

ВСТУП

В умовах стрімкого розвитку інформаційних та високотехнологічних технологій нинішнього століття військове мистецтво перебуває на перехресті величезних трансформацій. Зміни у суспільстві, породжені швидким розвитком інформаційних засобів та високоточних технологій, викликають не лише революцію в економіці та культурі, але й глибокі зрушення в області військових стратегій та тактик.

Інформаційне суспільство створює нові можливості та виклики для національної безпеки та оборони. Інформаційні технології, штучний інтелект, кібернетичні аспекти та високоточна зброя стають ключовими складовими військового потенціалу держави. У цьому контексті необхідно ретельно аналізувати та розуміти, як сучасні технології впливають на воєнне мистецтво, стратегічне планування та ефективність оборони.

Дане дослідження спрямоване на розкриття основних аспектів перетворень у військовому мистецтві, спричинених інформаційним та технологічним прогресом. Питання ефективного вирішення завдань національної безпеки та оборони в умовах високотехнологічного суспільства розглядається як основний аспект дослідження. Проаналізуємо вплив інформаційних технологій на військові стратегії, розглянемо високоточні технології та їх вплив на ефективність оборони, а також дослідимо кібернетичні виклики та можливості їх вирішення.

Завданням даного дослідження є висвітлення ключових аспектів перетворень у військовому мистецтві в умовах інформаційного та високотехнологічного суспільства, а також визначення шляхів оптимізації стратегій національної безпеки та оборони в цьому епохальному контексті.

Аналіз змін у геополітичній та геостратегічній ситуації вказує на виявлення суттєвих нових тенденцій у формуванні майбутньої світової картини. Розвиток інновацій у сфері інформаційних та високих технологій, а також нові підходи до філософії війни, теорії воєнного мистецтва і практики конфліктів викликають суттєві зміни у військових стратегіях та тактиках [1].

Сучасні воєнні конфлікти визначаються інноваційними досягненнями інформаційних та високих технологій, а також зміненими методами досягнення цілей в різних рівнях інтенсивності конфліктів, включаючи збройні сутички. Збройна боротьба вже не обмежується лише столкненням бойових одиниць, але включає в себе взаємодію багатofункціональних бойових систем, спрямованих на позбавлення противника можливості дії.

Історично стратегічні аспекти ведення війн були вже висвітлені у трактаті "Мистецтво війни" [2] Сунь-Цзи, але з розвитком технологій змінювались форми та методи боротьби. Сучасне обличчя війни повністю змінилося, і це було визначено ще у 1989 році, коли Вільям Лінд та група офіцерів морської піхоти США висловили це у своїй статті [3].

Зараз, в ері війн четвертого покоління, важливими елементами є війна культур, психологічний та інформаційний тиск, що надходять ззовні та організація внутрішньої нестабільності. Зміна стратегій ведення війни полягає в ініціюванні, підтримці та контролі зовнішнім втручанням для створення умов соціально-економічного хаосу та виснаження ресурсів противника.

У війнах четвертого покоління, за нашим розумінням, яке виникає в контексті нових геополітичних та технологічних реалій, спостерігається фундаментальний зсув у стратегіях та підходах. Зацікавлені сторони активно використовують вплив на культуру, ініціюють, підтримують та живлять конфлікти як зовнішні, так і внутрішні, здійснюючи психологічний і інформаційний тиск на народ та керівництво держави. Головною метою є піддавання їх під зовнішній контроль та управління, а також створення умов для виникнення соціально-економічного хаосу та виснаження військових, фінансових та інших ресурсів.

Поняття війни є складним суспільно-політичним явищем, пов'язаним із розв'язанням конфліктів національного та соціального характеру через використання засобів збройної боротьби. У визначенні цього терміну, заснованому на суспільних відносинах, ключовим елементом є використання зброї та збройних сил для досягнення цілей конфлікту.

Протягом історії людства та еволюції війни виділяють два основних підходи. Перший базується на змінах у засобах та техніці військового обладнання, визначаючи різні покоління військових конфліктів. Другий підхід, представлений В. Сліпченком у 2002 році [4, 5] враховує зміни в озброєнні та військовій техніці, які призвели до трансформацій у тактиці, оперативному мистецтві та стратегії.

Отже, у контексті змін у військовому мистецтві важливо розглядати еволюцію війни, що включає не лише нові форми та методи боротьби, але й нові стратегії впливу на суперечливі інтереси, що можуть впливати як на міжнародному, так і на внутрішньому рівні.

Поява пороху та гладкоствольної вогнепальної зброї в XII–XIII століттях визначила початок другого покоління війн. Цей період призначив не лише настання нових форм збройної боротьби на рівні тактики підрозділів, частин і з'єднань, але й початок окопної війни, що тривала майже 500 років. Технології виготовлення засобів збройної боротьби суттєво змінилися, перейшовши від

індивідуальних екземплярів до масового виробництва і застосування, що призвело до підвищення їхньої ефективності.

У XIX столітті виникла нарізна, багатозарядна стрілецька зброя та нарізна артилерія з більшою дальністю і точністю стрільби. Це сприяло зміні військових стратегій, дозволяючи збільшити дистанцію між сторонами та ефективно впливати на глибину їхніх бойових формацій. Розпочалася ера третього покоління війн, яка включала траншейні та окопні битви на суходолі, а також морські і океанські операції в оперативно-тактичних масштабах. Масовий випуск уніфікованих зразків озброєння та військової техніки став характерною рисою, змінюючи основний принцип досягнення мети військових дій на економіко-силове протиборство. Поява автоматичної, ракетної та реактивної зброї, техніки, авіації та нових засобів управління призвела до четвертого покоління війн. Відзначалася вона оперативно-стратегічним масштабом та можливістю проводити удари на значній глибині території супротивників.

Воїни тепер були оснащені високотехнологічною зброєю та захистом, здатними виконувати завдання, що раніше були доступні цілим підрозділам попередніх епох. Технології військового використання ставали все складнішими, зробивши виробництво озброєння більш вартісними та ефективними, але ще не абсолютно превалюючими порівняно з іншими військовими засобами.

З появою ракетно-ядерної зброї розпочалося п'яте покоління війн, що викликало потребу у подальшому розвитку технологій військової справи. Інформаційний аспект став ключовим у четвертому та п'ятому поколіннях, де виникає "холодна війна" з акцентом на вплив на світогляд та інформаційно-психологічні методи.

Шосте покоління війн асоціюється із високотехнологічними розробками, такими як високоточна неядерна зброя, кіберзброя та радіоелектронна боротьба. Воєнні дії зосереджені на використанні високотехнологічних засобів, надаючи переваги розвиненим країнам у веденні воєн без значних угруповань сил.

Отже, розглянуті підходи до еволюції війн доповнюють один одного, не суперечать і вказують на те, що сучасне збройне протиборство перетворюється на війну "технологій" або високотехнологічні війни. Історія розвитку людства завжди була супроводжена зіткненнями інтересів у різних сферах, таких як політика, військові питання, економіка та інші. Аналіз тенденцій від індустріального до високотехнологічного суспільства свідчить, що перехід до нової формації в сучасному суспільстві став можливим завдяки розвитку інформаційних та електронних технологій, і зараз високі технології визначають його розвиток у всьому спектрі.

Теперішні та стратегічні тенденції у військовій справі включають глобальну інформатизацію та роботизацію військових, зростання інтенсивності конфліктів у кіберпросторі, домінування розвинених країн у цифрових діях, використання глобальних мереж для маніпулювання свідомістю, розвиток інформаційного та інформаційно-аналітичного забезпечення, зростання ролі комп'ютерів та електронних засобів в плануванні та веденні бойових дій, інтеграція систем розвідки та управління від підрозділу до командування, мініатюризація та використання високих технологій у всіх видах озброєння та техніки.

ВИСНОВОК

У контексті інформаційного та високотехнологічного суспільства спостерігається визначний злам у розвитку військового мистецтва та стратегій національної безпеки. Зміни у воєнному мистецтві включають глобальну інформатизацію, роботизацію, кіберпротиборство, інформаційні впливи та високотехнологічні засоби. Сучасна динаміка вимагає інтеграції високих технологій у всі сфери оборони.

Зростає роль кіберпростору та інформаційного впливу, вимагаючи нових стратегій ведення бойових дій і захисту національної безпеки. Інформаційне та кібернетичне середовище стає полем для маніпулювання та вирішення конфліктів. Військові структури повинні адаптуватися до викликів цього нового військового ландшафту, зосереджуючись на розвитку кіберзахисту, інтелігентних

технологій та високоточної зброї. Інновації у військовій сфері визначаються інтеграцією штучного інтелекту, високотехнологічних систем управління та ефективної розвідки.

Таким чином, вирішення завдань національної безпеки та оборони сьогодні вимагає не лише фізичного контролю, але й майстерності у використанні інформаційних ресурсів та високих технологій для досягнення стратегічних цілей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19/ed20180621#n24>.
2. Кузьменко Б.В., Заїка Ю.О. Кібертероризм: світові й українські реалії // Науковий вісник Академії внутрішніх справ. 2012. № 2(81). С. 92-98.
3. Бистрова Б. Рівні забезпечення якості підготовки фахівців з кібербезпеки в закладах вищої освіти США // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2019. № 2 (86). С.140-149.
URL: <https://www.nist.gov/> (дата звернення 02.12.2019).
5. Castro D. (2018). Boosting the Cyberworkforce. URL: <http://www.govtech.com/data/Boosting-the-Cyberworkforce.html>
6. Get Involved with the CDM Learning Program! URL: https://www.uscert.gov/sites/default/files/cdm_files/FNR_CGB_MTG_AprilWebinar.pdf
7. Остроухов В.В., Петрик В.М., Присяжнюк М.М. та ін. Інформаційна безпека: соціально-правові аспекти: підручник; за заг.ред. Скулиша Є.Д.. 2010. 512 с.

Бондар Віталій Віталійович, група 01-23 кафедри військової підготовки Вінницького національного технічного університету, слухач Донецького національного університету імені Василя Стуса, місто Вінниця, юридичний факультет, geimer362552@gmail.com.

Бондаренко Павло Якович, старший викладач кафедри військової підготовки Вінницького національного технічного університету, місто Вінниця, pavlobondarenko1970@gmail.com

Віщун Ігор В'ячеславович, викладач кафедри військової підготовки Вінницького національного технічного університету, місто Вінниця, viv@vntu.edu.ua

Bondar Vitaliy Vitaliyovich, group 01-23 of the Department of Military Training of the Vinnytsia National Technical University, student of the Donetsk National University named after Vasyl Stus, Vinnytsia, Faculty of Law, geimer362552@gmail.com

Bondarenko Pavlo Yakovich, senior lecturer of the department of military training, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, pavlobondarenko1970@gmail.com

Vishchun Igor Vyacheslavovich, speaker of the Department of Military Training, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, viv@vntu.edu.ua